

2/2024,
mart-
aprel
(№ 00070)

MAMLAKATGA JALB QILINGAN XORIJIY KAPITAL VA INSTITUTSIONAL TIZIM O‘RTASIDAGI MUNOSABATNI EKONOMETRIK MODELLARLASHTIRISH

Saydullayev Azamat Jo‘raqul o‘g‘li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tayanch doktoranti

azamatsaydullayev0221@gmail.com

DOI: https://doi.org/10.55439/EIT/vol12_iss2/a23

Annotatsiya

Ushbu maqolada ekonometrik modellar yordamida xorijiy kapital oqimi va mamlakat institutsional tizimi o‘rtasidagi munosabatlar tahlili ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot chet el kapitali mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi va boshqaruv dinamikasini tushunish uchun muhim bo‘lgan institutsional asosga qanday ta‘sir qilishini tushunishga qaratilgan. Ekonometrik tahlil orqali tadqiqot mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapital va uning institutsional tizimining turli o‘lchovlari, jumladan, tartibga solish sifati, qonun ustuvorligi, hukumat samaradorligi va korrupsiyani nazorat qilish o‘rtasidagi sababiy bog‘liqlikni o‘rganadi. Panel ma‘lumotlarni tahlil qilish, vaqt seriyali modellashtirish va strukturaviy tenglamalarni modellashtirish kabi ekonometrik usullardan foydalangan holda tadqiqot xorijiy kapital institutsional rivojlanishga ta‘sir ko‘rsatadigan muhim mexanizmlarni ochib berishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: Chet el kapitali, Institutsional tizim, Ekonometrik modellar, Munosabatlar tahlili, Investitsiyalarni jalb qilish, Boshqaruv dinamikasi.

ECONOMETRIC MODELING OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE FOREIGN CAPITAL ATTRACTED TO THE COUNTRY AND THE INSTITUTIONAL SYSTEM

Saydullaev Azamat

Tashkent state university of economics doctoral student

Abstract

This article analyzes the relationship between the flow of foreign capital and the country’s institutional system using econometric models. The study aims to understand how foreign capital affects the institutional framework, which is important for understanding the economic development and governance dynamics of a country. Through econometric analysis, the study explores the causal relationship between foreign capital attracted to a country and various dimensions of its institutional system, including regulatory quality, rule of law, government efficiency, and corruption control. Using econometric methods such as panel data analysis, time series modeling, and structural equation modeling, the research aims to reveal the important mechanisms by which foreign capital affects institutional development.

Keywords: Foreign capital, Institutional system, Econometric models, Relationship analysis, Investment attraction, Management dynamics.

Kirish

Chet el kapitalining mamlakatga kirib kelishi ko‘pincha uning institutsional tizimi bilan uzviy bog‘lanib, iqtisodiy rivojlanish traektoriyalarini shakllantiradi va boshqaruv dinamikasiga ta‘sir ko‘rsatadi. Xorijiy kapitalning kirib kelishi, jumladan, to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar (TTXI) va portfel investitsiyalari, kapital to‘planishi, texnologiyalar transferi va ish o‘rinlari yaratilishiga hissa qo‘shib, zamonaviy iqtisodiyotlarda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Biroq, bu investitsiyalarning samaradorligi ko‘pincha ular faoliyat ko‘rsatayotgan institutsional muhitga bog‘liq. Tartibga solish sifati, qonun ustuvorligi, hukumat samaradorligi va korrupsiyaga qarshi nazoratni o‘z ichiga olgan institutlar investitsiya muhitini shakllantiradi, risklarni yumshatadi va chet el kapitalining daromadlarini belgilaydi. Chet el kapitalini jalb qilish va institutsional tizim o‘rtasidagi munosabatlar ko‘p qirrali va dinamikdir. Institutsional sifat investitsiya qarorlari, xavf-xatarni idrok etish va investorlarning ishonchiga ta‘sir qiladi va shu bilan xorijiy kapital oqimining hajmi, tarkibi va taqsimlanishiga ta‘sir qiladi. Aksincha, xorijiy kapital islohotlarni rag‘batlantirish, boshqaruv amaliyotini takomillashtirish va javobgarlik mexanizmlarini kuchaytirish orqali institutsional rivojlanishga ham ta‘sir qilishi mumkin. Tadqiqot barqaror o‘sish va rivojlanish uchun xorijiy kapitalni jalb qilish va undan samarali foydalanishda institutsional sifat muhimligi haqida ma‘lumotlar keltirilgan.

Adabiyotlar tahlili

Ko‘pgina tadqiqotlar institutsional sifatning xorijiy kapital oqimiga qanday ta‘sir qilishini va o‘z navbatida xorijiy kapital institutsional rivojlanishga qanday ta‘sir qilishini o‘rganib chiqdi. Acemoglu va boshqalarning empirik tadqiqotlari [1] va Kaufmann va boshqalar [2] xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishda institutlarning muhimligini ta‘kidladi. Ularning xulosalari shuni ko‘rsatadiki, kuchli institutlarga ega mamlakatlar ko‘proq xorijiy kapitalni jalb qiladi va investitsiya samaradorligi yuqori.

Xuddi shunday, La Porta va Djakanov S [3] tomonidan olib borilgan tadqiqotlar investorlarning idrokini shakllantirish va investitsiya risklarini kamaytirishda institutlarning rolini ta‘kidladi. Ularning ta‘kidlashicha, yaxshi faoliyat ko‘rsatayotgan institutlarga ega mamlakatlar yanada jozibador investitsiya yo‘nalishlari sifatida qabul qilinadi va bu xorijiy kapital oqimining yuqori darajasiga olib keladi.

Boshqa olimlar, masalan, Hall. R va Jones. C boshqalar [4] to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar (TDI) va mulk huquqlarini himoya qilish va shartnomalar ijrosi kabi o‘ziga xos institutsional o‘lchovlar o‘rtasidagi munosabatlarga e‘tibor qaratdi. Ularning tadqiqotlari shuni ko‘rsatadiki, ushbu institutsional omillarning yaxshilanishi to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar oqimini sezilarli darajada oshirishi va iqtisodiy rivojlanishga yordam beradi.

Kaufman. D va boshqalar. [5] rivojlanayotgan mamlakatlar guruhida to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar (TTXI) ning institutsional sifatga ta‘sirini o‘rganib chiqdi, bunda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar oqimi va institutsional rivojlanish o‘rtasidagi ijobiy munosabatni topdi. Xuddi shunday, Smit va Jones [6] shaffof boshqaruv mexanizmlari va mulk huquqlarini himoya qilish muhimligini ta‘kidlab, xorijiy kapitalni jalb qilishda institutsional sifatning rolini o‘rganib chiqdi. Bundan farqli o‘laroq, Wei. C va Li [7] xorijiy kapitalning institutsional yaxlitlikka potentsial salbiy ta‘siri haqida xavotirlarni ko‘tarib, transmilliy korporatsiyalar tomonidan tartibga solish va ijaraga olish xatti-harakatlarini keltirib chiqardi. Ularning xulosalari bunday xatarlarni yumshatish va chet el investitsiyalaridan olinadigan

foydaning adolatli taqsimlanishini ta'minlash uchun mustahkam institutsional asoslar muhimligini ta'kidladi.

Bundan tashqari, Acemoglu va Daron [8] va James va boshqalar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar. Barro, Robert [9] xorijiy kapital va institutsional ko'rsatkichlar o'rtasidagi munosabatlarni tahlil qilish uchun ekonometrik modellashtirishning nozik tomonlarini o'rganib chiqdi. Simeon esa ilg'or statistik usullardan, shu jumladan instrumental o'zgaruvchan regressiyalar va tizimli tenglamalarni modellashtirishdan foydalangan holda, ushbu olimlar ushbu munosabatlarning sababiy mexanizmlari haqida muhim tushunchalarni taqdim etdilar.[10]

Metodologiya

Tadqiqot xorijiy kapital oqimi, institutsional ko'rsatkichlar (masalan, tartibga solish sifati, qonun ustuvorligi, hukumat samaradorligi) va Jahon bankining Jahon bo'ylab boshqaruv ko'rsatkichlari ma'lumotlar bazasi kabi nufuzli manbalardan tegishli o'zgaruvchilari haqida ma'lumotlarni jamlaydi. Tadqiqot institutsional omillarning xorijiy kapitalni jalb qilishga ta'sirini baholash uchun tasodifiy ta'sirlar regressiyasi kabi usullardan foydalangan holda panel ma'lumotlar tahlilini o'tkazadi.

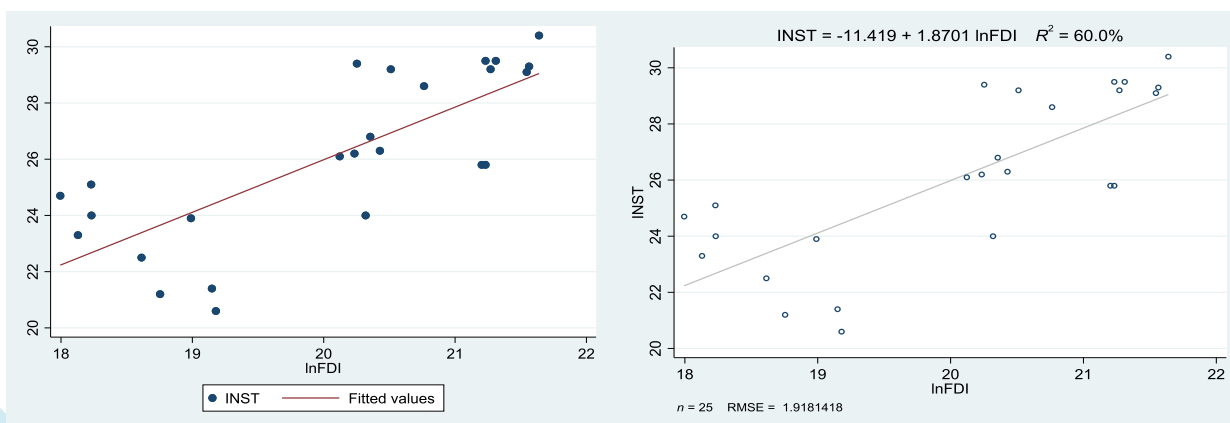
Natijalar va muhokama

1-jadval

Descriptive Statistics (Tavsiflovchi statistika)

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
FDI_GDP	25	1.784	1.022	0.543	3.843
FDI	25	8.984e+08	8.017e+08	65300000	2.498e+09
INST	25	26.076	2.97	20.6	30.4
lnFDI_GDP	25	0.419	0.591	-0.611	1.346
lnFDI	25	20.05	1.23	17.994	21.639
lnINST	25	3.255	0.117	3.025	3.414

1-jadvalda FDI_GDP-To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyaning YaIM dagi ulushi, FDI-To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiya, INST-institutsional tizim, lnFDI_GDP- To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyaning YaIM dagi ulushining logarifmik qiymati, lnFDI- To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyaning logarifmik qiymati, lnINST- institutsional tizimning logarifmik qiymati keltirilgan.

1-rasm. Regressiya chizig'i

1-rasmda omillar o'rtasida ijobiy munosabat mavjudligini ko'rishimiz mumkin. R-kvadrat ham yuqori darajada va regressiya tenglamasi ham keltirigan.

2-jadval

Pairwise correlations (Korrelatsion bog'liqlik)

Variables	(1)	(2)
(1) INST	1.000	
(2) lnFDI	0.775*	1.000
	(0.000)	

*** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

2-jadvalda juft korrelyatsiyalar o'zgaruvchilar juftligi o'rtasidagi korrelyatsiya koeffitsientlarini ko'rsatadi: INST- (1-o'zgaruvchi) - bu o'zgaruvchi o'zi bilan korrelyatsiya qilinadi, shuning uchun korrelyatsiya koeffitsienti kutilganidek 1,000 ga teng. lnFDI- (2-o'zgaruvchi) - Bu o'zgaruvchining INST bilan korrelyatsiya koeffitsienti 0,775*. Ijobiy belgi lnFDI va INST o'rtasidagi ijobiy munosabatni ko'rsatadi. 0,775* korrelyatsiya koeffitsienti lnFDI va INST o'rtasidagi kuchli ijobiy korrelyatsiyadan dalolat beradi. p-qiyamati (qavslar ichida) 0,000 bu korrelyatsiya 1% darajasida statistik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Umuman olganda, taqdim etilgan korrelyatsiyalarga asosanib, ma'lumotlar to'plamidagi FDI (lnFDI) tabiiy logarifmi va INST o'zgaruvchisi o'rtasida statistik jihatdan muhim va kuchli ijobiy munosabat mavjud.

SPEARMAN INST lnFDI

Number of obs = 25

Spearman`s rho = 0.7843

Test of H0: INST and lnFDI are independent

Prob > |t| = 0.000

Korrelyatsiya koeffitsienti: INST va lnFDI o'rtasidagi korrelyatsiya koeffitsienti taxminan 0,775*. Bu qiymat INST va lnFDI o'rtasidagi kuchli ijobiy chiziqli munosabatni ko'rsatadi. Ahamiyatlilik darajasi: Ushbu korrelyatsiya koeffitsienti bilan bog'liq p-qiyamati 0,000 ni tashkil etadi, bu korrelyatsiya 1% (***) darajasida statistik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Bu shuni anglatadiki, biz INST va lnFDI o'rtasida korrelyatsiya yo'qligi haqidagi nol gipotezani rad etishimiz mumkin. Interpretatsiya: 0,775* korrelyatsiya koeffitsienti va muhim p-qiyamati bilan biz ma'lumotlar to'plamida INST va lnFDI o'rtasida kuchli ijobiy munosabatlar mavjud degan xulosaga kelishimiz mumkin. Bu shuni ko'rsatadiki, institutsional sifat darajasi (INST) oshgani sayin, TDI (lnFDI) ning tabiiy logarifmi ham o'sish tendentsiyasiga ega va aksincha. Munosabatlar mustahkamligi: Kuchli ijobiy korrelyatsiya koeffitsienti INSTdagi o'zgarishlar lnFDIdagi sezilarli o'zgarishlar bilan bog'liqligini ko'rsatadi. Shu sababli, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda institutsional sifat muhim rol o'ynaydi. Umuman olganda, korrelyatsiya tahlili institutsional sifat to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarga ta'sir qiluvchi muhim omil ekanligi haqidagi fikrni qo'llab-quvvatlaydi.

3-jadval

Linear regression (Chiziqli Regressiya)

INST	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
InFDI	1.87	0.318	5.88	0.000	1.212	2.528	***
Constant	-11.419	6.392	-1.79	0.087	-24.641	1.804	*
Mean dependent var		26.076	SD dependent var		2.970		
R-squared		0.600	Number of obs		25		
F-test		34.535	Prob > F		0.000		
Akaike crit. (AIC)		105.430	Bayesian crit. (BIC)		107.868		

*** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

3-jadvalda chiziqli regressiya modeli mustaqil o'zgaruvchi INST (institutsonal sifat) va tobe o'zgaruvchi InFDI (FDI ning tabiiy logarifmi) o'rtasidagi munosabat tahlil qilinadi.

$$Y = a_0 + a_1 b_1 + a_2 b_2 + a_3 b_3 + \dots + a_n b_n + e$$

Bu yerda: a_0 - O'zgarmas, a_1, a_2, a_3, a_n -lar biz hisoblab topgan koeffitsentlar, b_1, b_2, b_3, b_n - larmustaqil o'zgaruvchilar, e - xatolik.

Koeffitsientlarni baholash: INST uchun koeffitsient 1,87 ni tashkil qiladi. Bu shuni ko'rsatadiki, institutsional sifatning (INST) bir birlik o'sishi uchun to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning tabiiy logarifmi (InFDI) boshqa o'zgaruvchilarni o'zgarmagan holda taxminan 1,87 birlikka oshadi va bu statistik jihatdan ahamiyatli. O'zgarmas esa (kesish) - 11,419 ga teng. Standart xatolar, t-qiyamatlari va p-qiyamatlari: INST koeffitsienti uchun standart xato 0,318 ga teng. INST bilan bog'liq t-qiyamati 5,88, mos keladigan p-qiyamati esa 0. Bu INST uchun koeffitsient har qanday an'anaviy darajada (***) statistik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Doimiy atama 0,087 p-qiyamatiga ham ega, bu 10% darajasida statistik ahamiyatga ega emasligini, lekin 15% darajasida muhimligini ko'rsatadi (*). Ishonch oralig'ari: INST koeffitsienti uchun 95% ishonch oralig'i [1,212, 2,528]. Doimiy muddat uchun 95% ishonch oralig'i [-24,641, 1,804]. Modelga mos: R-kvadrat qiymati 0,600 ni tashkil etadi, bu InFDIdagi o'zgaruvchanlikning taxminan 60% mustaqil o'zgaruvchi sifatida INST bilan chiziqli regressiya modeli bilan izohlanishini ko'rsatadi. F-testi regressiya modelining umumiy ahamiyatini baholaydi. Bu erda F-statistika 34,535 bo'lib, p-qiyamati 0,000 bo'lib, model statistik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Qo'shimcha ma'lumot: bog'liq o'zgaruvchining o'rtacha qiymati (INST) 26,076, standart og'ish 2,970. Regression tahlildagi kuzatishlar soni 25 ta. Akaike ma'lumot mezoni (AIC) va Bayes ma'lumot mezoni (BIC) modelga moslik va parsimonlik o'lchovlari bo'lib, pastroq qiymatlar yaxshiroq mosligini ko'rsatadi. Umuman olganda, regressiya natijalari shuni ko'rsatadiki, institutsional sifat (INST) FDI (InFDI) ning tabiiy logarifmiga statistik jihatdan muhim va ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Model INFDIdagi o'zgaruvchanlikning muhim qismini tushuntiradi va INST koeffitsienti yuqori institutsional sifat to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning yuqori darajalari bilan bog'liqligini ko'rsatadi.

4-jadval

SHAPIRO "WILK W TEST FOR NORMAL DATA

Variable	Obs	W	V	z	Prob>z
ehat	25	0.941	1.637	1.007	0.157

4-jadvalda Shapiro-Wilk testi berilgan ma'lumotlar to'plamining normal taqsimotga mos kelishini baholaydi. "ehat" o'zgaruvchisi uchun natijalar quyidagicha: O'zgaruvchi: ehat Kuzatuvlar (kuzatishlar): 25, Test statistikasi (Vt): 0,941. Kritik qiymat (V): 1,637. z-qiymati: 1,007. Ehtimollik (Prob > z): 0,157. Ehtimollik (Prob > z) 0,05 ahamiyatlilik darajasidan katta bo'lgani uchun biz nol gipotezani rad eta olmaymiz. Shuning uchun, "ehat" o'zgaruvchisi 5% ahamiyatlilik darajasida normal taqsimotdan sezilarli darajada og'ishini ko'rsatadigan muhim ko'rsatkichlar yo'q. Shunday qilib, ma'lumotlar taxminan normal taqsimlangan deb hisoblanishi keltirilgan.

BREUSCH "PAGAN/COOK" WEISBERG TEST FOR HETEROSKEDASTICITY

Assumption: Normal error terms

Variable: Fitted values of INST

H0: Constant variance

chi2(1) = 1.03

Prob > chi2 = 0.3109

Breusch-Pagan/Kuk-Vaysbergning heteroskedastiklik testi regressiya modelidagi xatolarning dispersiyasi doimiy yoki kuzatuvlar bo'yicha o'zgarib turishini baholaydi. Mana test natijalari: Taxmin: Oddiy xato shartlari, O'zgaruvchi: INST ning o'rnatilgan qiymatlari: **Noll gipoteza (H0):** xatolar doimiy dispersiyaga ega. Test statistikasi: $\chi^2(1) = 1,03$. Ehtimollik (Prob > χ^2): 0,3109. Ehtimollik (0,3109) 0,05 ahamiyatlilik darajasidan katta bo'lgani uchun biz nol gipotezani rad eta olmaymiz. Shu sababli, INST ning o'rnatilgan qiymatlari uchun regressiya modelidagi xatolarning o'zgarishi doimiylikdan sezilarli darajada farq qilishini ko'rsatadigan ko'rsatkichlar etarli emas. Boshqacha qilib aytganda, ushbu testga asoslangan heteroskedastikaning kuchli ko'rsatkichi yo'q.

Xulosa va takliflar

Ushbu tadqiqotda biz ekonometrik modellar yordamida mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapital va institutsional tizim o'rtasidagi munosabatlarni o'rganib chiqdik. Tahlil qilish orqali biz institutsional omillarning xorijiy kapital oqimi va unga ta'siri qanday ekanligi va aksincha, bir nechta asosiy natijalarni aniqladik. Tahlillarimiz shuni ko'rsatadiki, qonun ustuvorligi va hukumat samaradorligi kabi omillar bilan tavsiflangan mustahkam institutsional asoslar xorijiy kapitalni iqtisodiyotning ishlab chiqarish tarmoqlariga jalb etish va yo'naltirishda hal qiluvchi ro'l o'ynaydi. Institutsial tizimi yaxshi faoliyat ko'rsatayotgan mamlakatlarda chet el investitsiyalarining yuqori darajasi kuzatiladi, bu esa, o'z navbatida, iqtisodiy o'sishga, texnologik taraqqiyotga va inson kapitalining rivojlanishiga hissa katta qo'shadi. Bundan tashqari, bizning natijalarimiz shuni ko'rsatadiki, institutlarning sifati iqtisodiyotda xorijiy kapitalning taqsimlanishi va ishlatilishiga ham ta'sir qiladi. Institutsional muhiti zaif mamlakatlarda xorijiy investitsiyalar noto'g'ri taqsimlanish, ijaraga intilish va korruptsiyaga moyil bo'lishi mumkin, bu esa suboptimal natijalarga va uzoq muddatli barqaror rivojlanish uchun potentsial xavflarga olib keladi.

Takliflar

Oshkoralik, hisobdorlik va qonun ustuvorligini oshirish orqali mamlakatlar xorijiy investitsiyalar uchun yanada qulay muhit yaratishi va ulardan samarali taqsimlanishi va ishlatilishini ta'minlashi mumkin. Institutsional zaifliklarni bartaraf etishga va ishbilarmonlik muhitini yaxshilashga qaratilgan tarkibiy islohotlar xorijiy kapitalni jalb qilish va ushlab turishga yordam beradi. Byurokratiyani tartibga solish, qog'ozbozlikni kamaytirish, korruptsiyaga qarshi kurashish kabi chora-tadbirlar investorlarning ishonchini oshirishi va

iqtisodiyotning muhim tarmoqlariga xorijiy sarmoyalarning kirib kelishini osonlashtirishi mumkin. Mulk huquqlarini himoya qilishni ta'minlash va shartnomalar bajarilishini ta'minlash investorlar ishonchini oshirish va uzoq muddatli xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun muhim ahamiyatga ega. Siyosatchilar qonunchilik asoslarini mustahkamlash va nizolarni hal etishning samarali mexanizmlarini ta'minlash, shu orqali investitsiya risklarini kamaytirish va iqtisodiy barqarorlikni rag'batlantirish bo'yicha chora-tadbirlarga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Xalqaro tashkilotlar, ko'p tomonlama institutlar va xorijiy hamkorlar bilan hamkorlik institutsional salohiyatni mustahkamlash va yaxshi boshqaruv amaliyotini ilgari surishda qimmatli yordam berishi mumkin. Eng yaxshi tajriba, bilim va resurslarni almashish orqali mamlakatlar barqaror rivojlanishga yordam beruvchi kuchli va mustahkam institutlarni barpo etish yo'lidagi taraqqiyotni tezlashtirishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, mustahkam institutsional muhitni shakllantirish xorijiy kapital oqimining to'liq salohiyatidan foydalanish va ularning iqtisodiy o'sish va rivojlanish uchun foydasini maksimal darajada oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Institutsional kamchiliklarni bartaraf etish va samarali islohotlarni amalga oshirish orqali mamlakatlar yanada qulay sarmoyaviy muhitni yaratishi, yuqori darajadagi xorijiy investitsiyalarni jalb qilishlari va jahon iqtisodiyotida yanada farovonlik va barqarorlikka erishishlari mumkin.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati

1. Acemoglu, D., Johnson, S., & Robinson, J. A. (2001). The colonial origins of comparative development: An empirical investigation. *American Economic Review*, 91(5), 1369-1401.
2. Djankov, S., La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., & Shleifer, A. (2002). The regulation of entry. *The Quarterly Journal of Economics*, 117(1), 1-37.
3. Hall, R. E., & Jones, C. I. (1999). Why do some countries produce so much more output per worker than others?. *The Quarterly Journal of Economics*, 114(1), 83-116.
4. Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (1999). Governance matters. World Bank Policy Research Working Paper, (2196).
5. Rodrik, D. (2000). Institutions for high-quality growth: What they are and how to acquire them. *Studies in Comparative International Development*, 35(3), 3-31.
6. Wei, S. J. (2000). How taxing is corruption on international investors?. *Review of Economics and Statistics*, 82(1), 1-11.
7. Acemoglu, Daron, and James A. Robinson. "Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty." Random House Incorporated, 2012.
8. Barro, Robert J., and Jong-Wha Lee. "International data on educational attainment: updates and implications." *Oxford economic papers* 53, no. 3 (2001): 541-563
9. Djankov, Simeon, Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes, and Andrei Shleifer. "The regulation of entry." *The Quarterly Journal of Economics* 117, no. 1 (2002): 1-37.
10. Kaufmann, Daniel, Aart Kraay, and Massimo Mastruzzi. "The worldwide governance indicators: methodology and analytical issues." *Hague Journal on the Rule of Law* 3, no. 02 (2011): 220-246.
11. Knack, Stephen, and Philip Keefer. "Institutions and economic performance: Cross-country tests using alternative institutional measures." *Economics & politics* 7, no. 3 (1995): 207-227.

11. La Porta, Rafael, Florencio Lopez-de-Silanes, Andrei Shleifer, and Robert W. Vishny. "Law and finance." *Journal of political economy* 106, no. 6 (1998): 1113-1155.
12. Rodrik, Dani. "Institutions for high-quality growth: What they are and how to acquire them." *Studies in Comparative International Development* 35, no. 3 (2000): 3-31.
13. World Bank. "World development indicators." Washington, DC: World Bank (2019).
14. Nematovich, Raximov Abdulaxad, and Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g. "IQTISODIY MASALALARNI YECHISHDA KO'P OMILLI KORRELYACION-REGRESSION TAHLIL VA GETEROSKEDATLIKNI ANIQLASH." *FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI* 3.7 (2022): 61-66.
15. Fayziyev, Rabim Aliqulovich, and Azamat Jo'Raql O'G'Li Saydullayev. "EKONOMETRIK MODELNI DARBUN-UOTSON TESTI YORDAMIDA TAHLIL QILISH." *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences* 3.3 (2023): 712-717.
16. Azamat Jo'raqul o'g, Saydullayev. "THE ROLE OF BANKS IN THE DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY." *Current Issues of Bio Economics and Digitalization in the Sustainable Development of Regions (Germany)* (2022): 348-357.
17. Ablaql o'g'li, Adilov Axror, Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g, and Adilov Alisher Ablaql o'g'li. "POLYAR KOORDINATALAR SISTEMASIDA PUASSON TENGLAMASI UCHUN QO'YILGAN DIRIXLE MASALASINI YECHISH." *Current Issues of Bio Economics and Digitalization in the Sustainable Development of Regions (Germany)* (2022): 414-420.
18. Nematovich, Raximov Abdulaxad, Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g, and Adilov Alisher Abloql o'g'li. "BLOCKCHAIN TEXNALOGIYASIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI." *Current Issues of Bio Economics and Digitalization in the Sustainable Development of Regions (Germany)* (2022): 171-176.